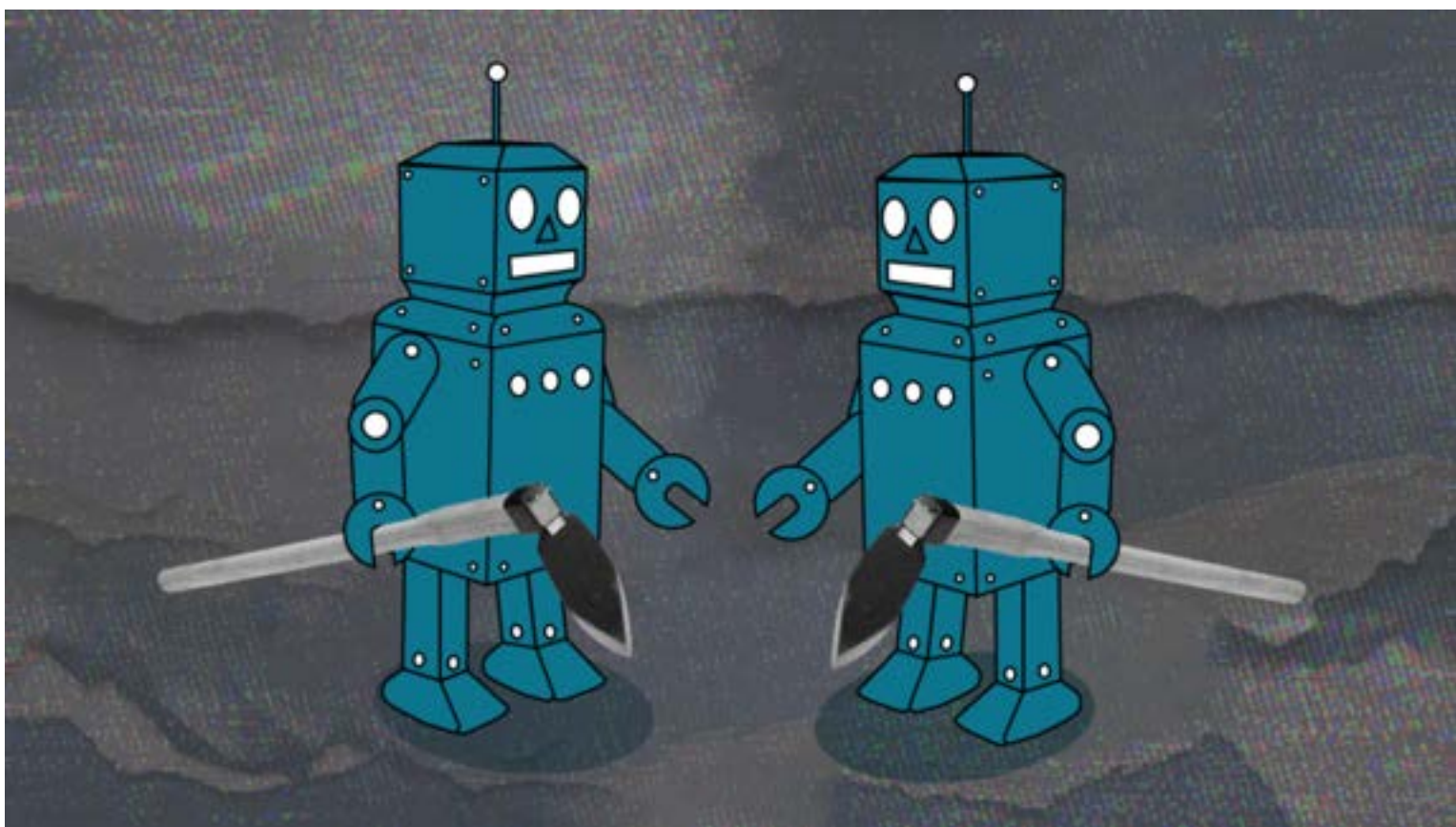

POD POVEĆALOM ▶

Tehnologija i demokracija (1): Od pluga i motike do Facebooka i robotike

👤 Autor/ica: Velibor Mandić 📅 14 prosinca, 2022(https://faktograf.hr/2022/12/14/)

U prvom nastavku serijala "Tehnologija i demokracija" podsjećamo na međusobnu ovisnost razvoja tehnologije i demokratskih procesa.

Ilustracija: Jordi Ilić / Faktograf

Zamislite da na sljedećem Svjetskom nogometnom prvenstvu neka država umjesto živih ljudskih nogometaša na teren pošalje jedanaest robota. Uz pomoć umjetne inteligencije roboti bi u srazu sa slavnom hrvatskom reprezentacijom brzo izračunali kako dodavati loptu i zabiti gol, te bi naši najbolji igrači već u prvom poluvremenu shvatili da nemaju puno šansi. Začas bi nakon toga utihnule nogometne škole i podmladci naših klubova, kao i snovi desetogodišnjaka iz malih hrvatskih mjesta da će jednom zaigrati na svjetskom finalu pred punim tribinama, jer roboti su jednostavno u mnogo toga bolji od ljudi.

demokratska društva.

Tehnologija je u povijesti prilično pomogla razvoju demokracije, a u staroj je Grčkoj, koju smatramo začetnicom takvog društvenog uređenja, imala vrlo bitnu ulogu. Tamo negdje u stoljeću sedmom, ali prije nove ere, antička se Grčka razvijala zahvaljujući, među ostalim, novom moćnijem željeznom zemljoradničkom plugu te novom alfabetu koji je pospješivao razvoj pismenosti. Razvitak poljoprivrede koja je na tehnologiji čvrstih plugova i motika proizvodila obilje hrane pridonosio je rastu gradova u kojima su se, negdje oko petog stoljeća prije nove ere, dogovorili da umjesto svemoćne i svojevoljne aristokracije isprobaju vladavinu naroda, dakle demokraciju (spoj dvaju grčkih riječi koje se obično prevode kao *dêmos* – narod, *krátos* – vladanje). O demokraciji iz antičke Grčke vjerojatno ne bismo puno znali da nisu rabili tehnologiju pisanja brušenim kostima po vosku i prebacivanja napisanog na papirus ili kamen te nam tako omogućili da iz ponešto sačuvanih materijala čitamo njihova dragocjena iskustva.

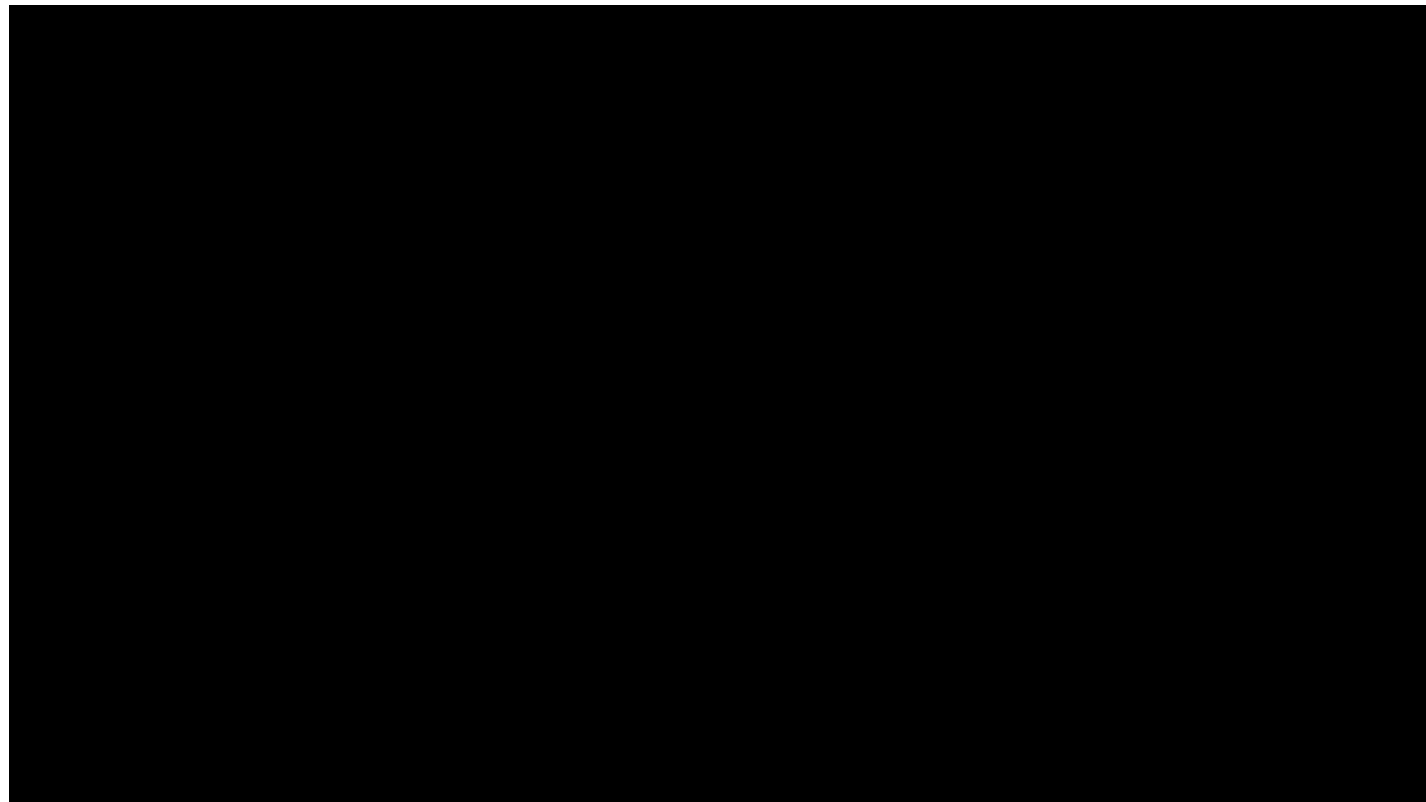
Stotinama godina nakon antike izumitelj **Johannes Gutenberg** je u Njemačkoj sredinom petnaestog stoljeća sastavio tehnološko čudo – prvi upotrebljivi europski tiskarski stroj kojim je omogućio eksploziju širenja znanja i informacija. Tiskale su se knjige, pojavljivale prve novine te je protok informacija postajao jednostavniji i brži.

Usljedile su tri revolucije (engleska 1640-89, američka 1776-90 i francuska 1789-95) koje su odigrale priličnu ulogu u stvaranju novih demokratskih procesa i u kojima su tiskarski strojevi trošili puno tinte kako bi se građanima objasnile ideje o pravednijem društvu s više prava i jednakosti.

Potom su se jedna za drugom, kao na traci, samo redale brojne tehnološke novotarije koje su dodatno ubrzavale protok informacija i pomagale građanima da komuniciraju, provjeravaju što je točno, a što nije, te odlučuju za koga će glasati – među ostalima i parni stroj, željeznica, fotografija, telegraf, telefon, radio, televizija, te, napokon, čipovi i mikroprocesori koji su omogućili tehnološko superubrzanje i navalu osobnih računala, interneta, pametnih telefona, umjetne inteligencije i društvenih mreža poput Facebooka i Twittera.

Cijelo to vrijeme, posebice u posljednjih dvjestotinjak godina, objavljivane su bezbrojne lažne vijesti i teorije zavjera koje su stvarale prilično pomutnje u državama i pridonijele započinjanju barem jednog oružanog sukoba. Španjolsko-američki rat iz 1898. godine, koji je izbio nakon što su tiskani mediji objavljivali (<https://www.politifact.com/article/2022/apr/27/look-back-fake-news-run-spanish-american-war/>) neprovjerene informacije i huškali javnost, smatra se oglednim primjerom koji dokazuje kako zloupotreba zajamčene slobode medija u demokracijama može dovesti do teških posljedica.

Hoće li Elon Musk poštivati novo europsko zakonodavstvo protiv širenja dezinformacija?

Tehnologija i demokracija: Muskovo preuzimanje Twittera ovih se dana pred nama raspliće kao nekakva televizijska sapunica s puno šokantnih detalja.

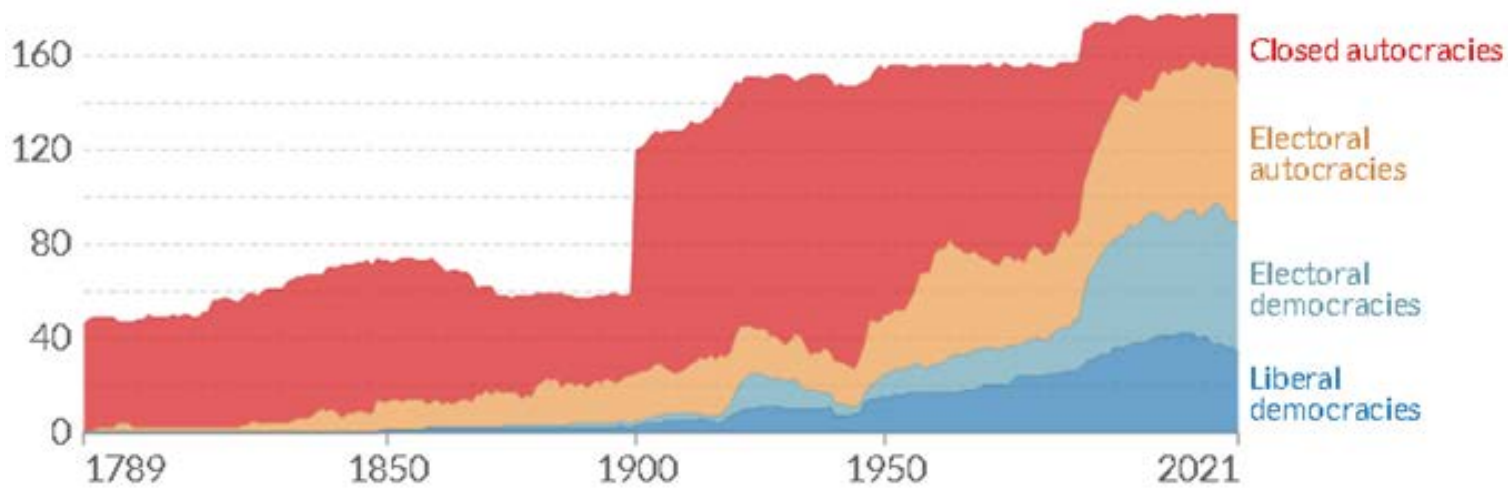

Operacija uspjela, pacijent mrtav

Usporedno s razvojem tehnologija rastao je i broj država koje su prihvaćale demokraciju, osobito potkraj dvadesetog stoljeća (kada se tom krugu pridružila i Hrvatska), no u ovom dvadesetprvom stoljeću svjedočimo svojevrsnom zamoru od demokracije za što znanstvenici često okrivljuju upravo novu tehnologiju.

Demokracije i autokracije u svijetu (1789 – 2021)

Brojevi demokratskih i autokratskih zemalja u svijetu, povijesni pregled, izvor: OurWorldInData.org

Sve više građana posljednjih godina iskazuje (<https://www.pewresearch.org/global/2019/04/29/many-across-the-globe-are-dissatisfied-with-how-democracy-is-working/>) nezadovoljstvo zdravljem demokracije u njihovim državama i stoga bismo, kažu (<https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/have-europeans-grown-tired-of-democracy-new-evidence-from-eighteen-consolidated-democracies-19812018/27BFAF99039CD7B495EFED4042BB93DF>) autori jednog istraživanja s britanskog sveučilišta Cambridge, trebali pažljivo pratiti stanje pacijenta kako nam se ne bi dogodilo da ne shvatimo na vrijeme da je demokracija već godinama mrtva.

Profesor **Francis Fukuyama** se otvoreno pita (<https://fsi.stanford.edu/publication/how-save-democracy-technology>) kako spasiti demokraciju od tehnologije, povjesničar i futurist **Yuval Noah Harari** smatra (<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2018/10/yuval-noah-harari-technology-tyranny/568330/>) da nas nove tehnologije zapravo guraju sve dalje od demokracije i sve bliže tiraniji, filozof **Nick Bostrom** najavljuje (<https://nickbostrom.com/papers/vulnerable.pdf>) da ćemo zbog umjetne inteligencije morati uvesti svjetsku vladu koja će provoditi jaki policijski nadzor nad svima nama, a grčki političar i ekonomist **Yanis Varoufakis** veli (<https://diem25.org/capitalism-has-become-technofeudalism/>) da se već nalazimo u tehnofeudalizmu koji nadomješta demokraciju.

Onima u Hrvatskoj koji se još sjećaju vremena kada su svima bila puna usta demokratskih promjena i prelaska iz socijalizma u stvarnost koju sada živimo, takve mračne najave vjerojatno zvuče razočaravajuće jer ispada da se demokracijama ne piše dobro i da ćemo se, baš kada smo se počeli pobliže upoznavati, od demokracije možda morati bolno rastati. U idućim nastavcima serijala *Tehnologija i demokracija* obratit ćemo stoga pozornost upravo na područja u kojima tehnološki napredak najviše ugrožava naša demokratska prava, privatnost i sigurnost.

Ostali nastavci serijala “Tehnologija i demokracija”:

Utjecaj tehnodivova na izbore (2) (<https://faktograf.hr/2022/12/15/tehnologija-i-demokracija-2-utjecaj-tehnodivova-na-izbore/>)

Zlatno doba špijuniranja i nadziranja (3) (<https://faktograf.hr/2022/12/16/tehnologija-i-demokracija-3-zlatno-doba-spijuniranja-i-nadziranja/>)

Kruh naš svagdašnji dorađen genomski (4) (<https://faktograf.hr/2022/12/23/tehnologija-i-demokracija-4-kruh-nas-svagdasnji-doraden-genomski/>)

Umjetna inteligencija i pojeftinjenje kile mozga (5). (<https://faktograf.hr/2022/12/27/tehnologija-i-demokracija-5-umjetna-inteligencija-i-pojeftinjenje-kile-mozga/>)

Ovaj tekst je dio serijala “Tehnologija i demokracija” u kojem analiziramo utjecaj brzih tehnoloških promjena na demokratska društva. Tekst je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

DEMOKRACIJA ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/DEMOKRACIJA/](https://faktograf.hr/tag/demokracija/)), FACEBOOK ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/FACEBOOK/](https://faktograf.hr/tag/facebook/)), GOOGLE ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/GOOGLE/](https://faktograf.hr/tag/google/)), IZBORI ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/IZBORI/](https://faktograf.hr/tag/izbori/)), META ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/META/](https://faktograf.hr/tag/meta/)), TEHNOLOGIJA ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/TEHNOLOGIJA/](https://faktograf.hr/tag/tehnologija/)), TEHNOLOGIJA I DEMOKRACIJA ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/TEHNOLOGIJA-I-DEMOKRACIJA/](https://faktograf.hr/tag/tehnologija-i-demokracija/)), TWITTER ([HTTPS://FAKTOGRAF.HR/TAG/TWITTER/](https://faktograf.hr/tag/twitter/))

LIVE BLOG

DEZINFORMACIJE O KORONAVIRUSU

Tehnologija i demokracija (5): Umjetna inteligencija i pojeftinjenje kile mozga (<https://faktograf.hr/2022/12/27/tehnologija-i-demokracija-5-umjetna-inteligencija-i-pojeftinjenje-kile-mozga/>)

27. prosinca, 2022

Močili ste neku izjavu za koju vjerujete da bi je Faktograf trebao obraditi? Objavite je na društvenim mrežama? Pišite nam na info@faktograf.hr ili nam se javite putem Twittera (<https://twitter.com/FaktografHR>) ili Facebooka (<https://www.facebook.com/faktograf.hr>).

PITALI STE

([TAG/PITALI-STE/](https://faktograf.hr/tag/pitali-ste/))

demokracija (4): Kruh naš svagdašnji dorađen genomski (<https://faktograf.hr/2022/12/23/tehnologija-i-demokracija-4-kruh-nas-svagdasnji-doraden-genomski/>)

2

Tehnologija i demokracija (3): Zlatno doba špijuniranja i nadziranja
(<https://faktograf.hr/2022/12/16/tehnologija-i-demokracija-3-zlatno-doba-spijuniranja-i-nadziranja/>)

16 prosinca, 2022

(<https://faktograf.hr/2022/12/16/tehnologija-i-demokracija-3-zlatno-doba-spijuniranja-i-nadziranja/>)

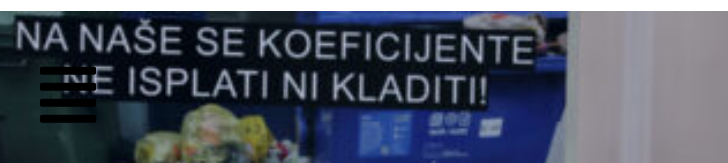
NAJČITANIJE

Ne, ova snimka nema nikakve veze s porazom Hrvatske od Argentine. Nastala je 2015. (<https://faktograf.hr/2022/12/15/ne-ova-snimka-nema-nikakve-veze-s-porazom-hrvatske-od-argentine-nastala-je-2015/>)

15 prosinca, 2022

(<https://faktograf.hr/2022/12/15/ne-ova-snimka-nema-nikakve-veze-s-porazom-hrvatske-od-argentine-nastala-je-2015/>)

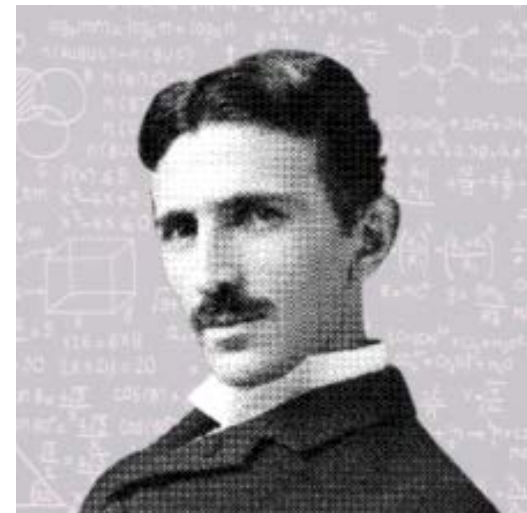

preko leđa radnika Čistoće
(faktograf.hr/2022/12/16/sindikalni-rat-preko-leda-radnika-cistoce/)

Širi se video s dezinformacijama o izumima Nikole Tesle
(<https://faktograf.hr/2022/11/21/siri-se-video-s-dezinformacijama-o-izumima-nikole-tesle/>)

21 studenoga, 2022

(<https://faktograf.hr/2022/11/21/siri-se-video-s-dezinformacijama-o-izumima-nikole-tesle/>)

Prijavite se na F-zin, Faktografov newsletter

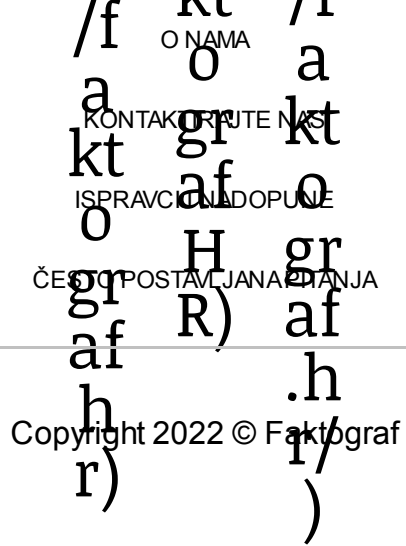
Vaša email adresa...

PRIJAVA

Prijavom pristajete na Uvjete korištenja (<https://www.getrevue.co/terms>) i Politiku privatnosti (<https://www.getrevue.co/privacy>).

PRATITE NAS
f o k . c o m
t w i t t e r . c o m
i n s t a g r a m . c o m
/ F o m
I M P R E S S U M
a m / f

(<https://www.facebook.com/journalismproject/programs/third-party-fact-checking>)

(<https://seecheck.org/>)

(<https://ifcncodeofprinciples.poynter.org/profile/faktograf-udruga-za-informiranu-javnost>)

